

Rechtbank Den Haag
Zitting van 29 oktober 2019 om 9.30 uur
mrs. M.C. Ritsema van Eck-van Drempt, J.S. Honée en H.J. van Harten
Zaak-/rolnummer: C/09/550982 / HA ZA 18/388

PLEITNOTITIES NJCM C.S.

Inzake:

1. De vereniging **NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ VOOR DE MENSENRECHTEN**, gevestigd te Leiden,
2. De stichting **STICHTING PLATFORM BESCHERMING BURGERRECHTEN**, gevestigd te Amsterdam,
3. De stichting **STICHTING PRIVACY FIRST**, gevestigd te Amsterdam,
4. De stichting **STICHTING KOEPEL VAN DBC-VRIJE PRAKTIJKEN VAN PSYCHOTHERAPEUTEN EN PSYCHIATERS**, gevestigd te Amsterdam,
5. De **LANDELIJKE CLIËNTENRAAD**, gevestigd te Den Haag,
6. De heer **MAXIM FEBRUARI**, woonachtig te Buren,
7. De heer **TOMMY DAVID WIERINGA**, woonachtig te Waterland,
8. De vereniging **FEDERATIE NEDERLANDSE VAKBEWEGING (FNV)**, gevestigd te Utrecht,

Eisers

Advocaten: mr. A.H. Ekker & mr. D.M. Linders

Tegen:

De **STAAT DER NEDERLANDEN**, zetelende te Den Haag

Gedaagde

Advocaat: mr. C.M. Bitter

1 INLEIDING

- 1.1 Vorige week werden in Nieuwsuur verschillende bewoners uit Bloemhof en Hillesluis geïnterviewd, twee Rotterdamse wijken waar SyRI is ingezet. Aan één van hen werd de vraag voorgelegd of hij kan garanderen dat er in zijn wijk geen fraude wordt gepleegd. Hij reageerde als volgt:

Overal heb je rotte appels. In elke wijk, elke buurt, elke omgeving. Maar om zo grootschalig mensen te screenen en hun privégegevens te gebruiken, zonder dat zij daarvan op de hoogte zijn en hen al bij voorbaat te verdenken van een crimineel feit, daar ben ik het niet mee eens.

- 1.2 In de Nieuwsuur uitzending kwam ook Phillip Alston aan het woord, de VN-rapporteur voor extreme armoede en mensenrechten. Hij benadrukt in zijn amicus brief aan uw rechtbank dat de essentie van het recht op privacy op het spel staat:

Whole neighborhoods are deemed suspect and are made subject to special scrutiny, which is the digital equivalent of fraud inspectors knocking on every door in a certain area and looking at every person's record in an attempt to identify cases of fraud, while no such scrutiny is applied to those living in better off areas. In the real world, there would never be enough fraud inspectors to undertake such an exercise and the general public would quickly resist and protest against such invasions of their privacy. [...] That SyRI operates in relative silence and is de facto invisible to the naked eye may actually add to the unease and prejudice suffered by those living in those areas (productie 23, § 29)

- 1.3 Eisers sluiten zich hierbij aan. SyRI is een pad dat we als maatschappij niet willen bewandelen. De Nederlandse overheid zet, zonder wettelijke grondslag, grootschalige en ongerichte risicoprofilering in van onverdachte burgers.
- 1.4 Dit ondermijnt de vertrouwensrelatie tussen overheid en burger. Wij moeten er nu immers allemaal rekening mee houden dat de vertrouwelijke gegevens die wij met onze eigen overheid delen, door diezelfde overheid worden ingezet om ons heimelijk te analyseren en in te delen in risicoprofielen.
- 1.5 SyRI wordt bovendien ingezet tegen specifieke segmenten van de bevolking: mensen met lage inkomens, een lage sociaaleconomische status of een immigratieachtergrond. SyRI heeft daardoor een discriminerend en stigmatiserend effect.

- 1.6 En dat allemaal voor een systeem waarvan de effectiviteit niet is aangetoond. Tot op heden is met SyRI geen enkel geval van fraude opgespoord. De verontrustende conclusie lijkt te zijn dat de Nederlandse overheid SyRI ziet als *sandbox*; een proefopstelling voor de ontwikkeling van veel verdergaande profileringssystemen.
- 1.7 De gevaren dreigen namelijk niet alleen in het domein van de belastingen en sociale zekerheid. SyRI maakt deel uit van een veel bredere ambitie van de overheid om risicoprofilering toe te passen in alle sectoren van de maatschappij. Eisers wijzen op het Wetsvoorstel gegevensverwerking samenwerkingsverbanden, een brede kaderwet met nog ruimere doeleinden dan die van SyRI,¹ en een wetsvoorstel voor het toepassen van risicoprofilering in de gezondheidszorg.² Op beide voorstellen is veel kritiek geuit, onder meer door de Autoriteit Persoonsgegevens.³
- 1.8 SyRI is slechts een eerste stap richting de vervolmaking van de controlesamenleving. Het vormt daarmee een ernstige bedreiging voor het juridische fundament van een vrije, democratische rechtsstaat. Eisers vorderen dan ook dat de wettelijke regeling die ten grondslag ligt aan SyRI onverbindend wordt verklaard.

2 RELEVANTE ONTWIKKELINGEN SINDS DAGVAARDING

- 2.1 Mr. Linders en ik nemen ieder een deel van het pleidooi voor onze rekening. Ik zal nu eerst kort de ontwikkelingen schetsen sinds het begin van deze procedure en iets zeggen over de juridische toets die moet worden aangelegd. Vervolgens zal mr. Linders in meer detail ingaan op wat SyRI nu precies is.
- 2.2 Bij aanvang van deze procedure waren drie SyRI-projecten bekend: GALOP II Eindhoven, Capelle aan den IJssel en Adresfraude Afrikaanderwijk Rotterdam (§ 3.25 Dv). Sindsdien zijn nog twee projecten gestart, Haarlem Schalkwijk en Rotterdam Bloemhof en Hillesluis. Een korte samenvatting: SyRI heeft volstrekt niets opgeleverd.
- 2.3 Projecten werden afgeblazen vanwege capaciteitsproblemen (§ 3.25 Dv en § 7.6 hieronder), nooit doorgezet omdat de voorbereidingen te lang duurden (**productie 29** en § 7.6 hieronder) of afgebroken vanwege twijfels over de privacy-impact (**producties 24 en 25** en § 7.7 hieronder). In de twee projecten waarin SyRI wel is ingezet bleek dat helemaal geen nut te hebben. De deelnemende overheidsinstanties hadden al handmatig onderzoekswaardige gevallen opgespoord (**productie 28-D, p. 22**

¹ Conceptwetsvoorstel gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) (consultatieversie).

² Conceptwetsvoorstel bevorderen samenwerking en rechtmatige zorg (consultatieversie).

³ Brief van de AP aan de minister van J&V d.d. 19 april 2019, kenmerk z2019-04671.

en § 7.22 hieronder) of de informatie die uit SyRI naar boven kwam was allang bekend (**productie 27-B, p. 4**).

- 2.4 Sinds de datum van de dagvaarding zijn verder kleine wijzigingen doorgevoerd in artikel 64 en 65 Wet SUWI en hoofdstuk 5a Besluit SUWI. Ten eerste is de regeling aangepast aan de terminologie in de Algemene Verordening Gegevensbescherming ("AVG", zo werd het woord "bewerker" vervangen door "verwerker" en "verantwoordelijke" door "verwerkingsverantwoordelijke"). Ten tweede is in artikel 65 lid 5 Wet SUWI de bewaartermijn aangepast van twee jaar naar "niet langer dan noodzakelijk voor het doel, maar niet langer dan twee jaar". Ten derde is de IND toegetreden tot de kring van mogelijke samenwerkingspartners (artikel 5.21a Besluit SUWI). Geen van de wijzigingen geeft aanleiding voor wijziging van de vorderingen van eisers.
- 2.5 Ik wijs er nog op dat in de voetnoten van de Dagvaarding is verwezen naar stukken die zijn verkregen uit het Wob-verzoek van eisers. Deze stukken hebben zij voor deze zitting ingediend als **producties 39 tot en met 42**.

3 VOLLE TOETSING AAN HOGER RECHT

- 3.1 Anders dan de Staat betoogt (§ 6.3 CvA) dient de wettelijke regeling van SyRI volledig te worden getoetst aan het toepasselijke internationaal recht. Aan de artikelen 93 en 94 Grondwet ligt immers ten grondslag dat eenieder verbindende verdragsbepalingen zoveel mogelijk in de nationale rechtsorde tot gelding moeten komen.⁴ Dat niet terughoudend moet worden getoetst volgt ook uit artikel 13 EVRM, het recht op een effectief rechtsmiddel, en artikel 47 van het EU Grondrechten Handvest. Europees recht vereist bovendien een "doeltreffend, hoog en volledig niveau van bescherming van grondrechten".⁵ Ook dat vereist volle toetsing. Ten slotte brengt de subsidiaire aard van het toezicht door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens met zich dat de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen van het EVRM berust bij de lidstaten, die ook in de beste positie zijn om nationale wetgeving te toetsen. De nationale rechter mag de Straatsburgse *margin of appreciation*-doctrine dus niet transponeren naar het nationale niveau.
- 3.2 Dit geldt te meer nu de wettelijke regeling van SyRI als hamerstuk is aangenomen, ondanks forse bezwaren van de Raad van State én de AP. Tot op heden heeft dus nog geen integrale toetsing plaatsgevonden, niet door de wetgevende en zeker niet door de uitvoerende macht. De rechterlijke macht is nu aan zet.

⁴ HR 18 september 2015, ECLI:NL:HR:2015:2722, rov. 3.4.2.

⁵ Zie bijvoorbeeld HvJ EU 6 oktober 2015 (*Digital Rights Ireland*), C-362/14.

- 3.3 De Staat beroept zich in dit kader op jurisprudentie die niet relevant is (§ 6.3 CvA). In het Landbouwwliegers-arrest lag de vraag voor of een algemeen verbindend voorschrift onverbindend kon worden verklaard op grond van strijd met algemene beginselen van ongeschreven recht. Bovendien betroffen alle aangehaalde zaken kort geding-procedures, waarin marginale toetsing wel het uitgangspunt is.⁶
- 3.4 Ik geef het woord aan mr. Linders.

4 WAT IS SYRI?

- 4.1 SyRI is niet één computerprogramma of systeem. Het is een geheel van procedures, beslis- en risicomodellen en softwaresystemen. De belangrijkste onderdelen van het systeem zijn geheim. Wie kan onderwerp zijn van analyse door het systeem? Welke handelingen kunnen daartoe aanleiding geven? Welke gegevens worden verwerkt? Hoe komt het systeem tot een uitkomst op basis van die analyse? Toch kunnen we wel een aantal dingen zeggen over wat SyRI is en waarvoor het kan worden ingezet.
- 4.2 SyRI is ten eerste een digitaal opsporingsmiddel. Met het systeem wordt immers gezocht naar wetsovertredingen. De Staat erkent dat (§§ 6.41, 6.100 en 6.101 CvA).
- 4.3 Ten tweede is SyRI wel degelijk een risicoprofileringsysteem, anders dan de Staat stelt (§ 4.6 CvA). De risicomodellen maken gebruik van risico-indicatoren. Een risico-indicator is “een gegeven dat de aanwezigheid van een bepaalde omstandigheid aannemelijk maakt”.⁷ Op basis van die indicatoren worden burgers ingedeeld in een risicoprofiel: niet-risicovolle personen, mogelijk risicovolle personen of risicovolle personen, zo stelt de Staat ook zelf (§ 6.66 CvA). Er is ook sprake van profilering in de zin van artikel 4 onderdeel 4 AVG. De Staat erkent dat ook (§ 2.1 Antwoordakte).
- 4.4 SyRI bedient zich ten derde wel degelijk van patroonherkenning en datamining, anders dan de Staat stelt (§ 5.26 en 5.27 e.v.). De onderzochte patronen noemt de wetgever een “indicator”, de Staat noemt het in deze procedure een “discrepantie” (§ 4.5 CvA). Behalve operationeel worden de onderzochte gegevens ook gebruikt om SyRI zelf te verbeteren, zo is bevestigd in de MvT:

Om de effectiviteit van SyRI te optimaliseren, zal de ontvangende instantie de minister terugkoppelen over de bruikbaarheid van de risicomeldingen. Aan de hand van deze terugkoppeling kunnen het risicomodel dat wordt toegepast op

⁶ HR 16 mei 1986, NJ 1987/251 (ECLI:NL:HR:1986:AC9354), HR 11 juni 2010, NJ 2010/567 (ECLI:NL:HR:2010:BL8513) en HR 4 september 2009, NJ 2009/564 (ECLI:NL:HR:2009:BI3451)

⁷ Artikel 1.1 sub x en z Besluit SUWI.

de anonieme bestandskoppeling en de analysefase daarna zonodig worden aangepast, aangescherpt of gevalideerd.

[...]

De unieke combinatie en de veelheid van openbare en gesloten bronnen waaruit geput kan worden met behulp van SyRI, de expertise die wordt opgebouwd met betrekking tot risicoprofielen en –analyses en de gepresenteerde samenhang van gegevens in de risicomelding, maken dat SyRI toegevoegde waarde heeft. De ‘gepresenteerde samenhang van gegevens in de risicomelding’ vormt daarvoor het aanknooppunt en de expertise die op basis hiervan wordt opgebouwd is zelfs hetgeen waardoor SyRI volgens de MvT van toegevoegde waarde is.⁸

- 4.5 Eén van de doelen die SyRI dient is dus wel degelijk het vinden van patronen en het aanscherpen van de zoekmethode. Sterker nog, het feit dat het project in Rotterdam Afrikaanderwijk geen bijdrage zou leveren aan de doorontwikkeling van SyRI was de reden geweest om SyRI niet in te zetten (productie 30, p. 2). Dat aanscherping van de zoekmethode uitsluitend handmatig zou gebeuren is bijzonder ongeloofwaardig.
- 4.6 SyRI bedient zich ten vierde niet van incidentele of individuele controle, maar van een grootschalige, gestructureerde en ongerichte koppeling van bestanden van grote groepen burgers, zo bevestigt de MvT:

In deze interventiestructuur werken de convenantpartners niet alleen samen op strategisch, tactisch en operationeel niveau, maar delen ze ook (persoons)gegevens met elkaar. Het betreft niet alleen incidentele gegevensuitwisselingen, die casusgebonden en over het algemeen onomstreden zijn, maar ook gestructureerde bestandskoppelingen met de inzet van het instrument Systeem Risico Indicatie (SyRI). Deze bestandskoppelingen worden verricht om samenhangende misstanden te kunnen onderkennen en om de pakkans te verhogen.⁹

- 4.7 SyRI werkt dus niet reactief, maar proactief. De burger wordt niet onderworpen aan een digitaal opsporingsmiddel omdat zijn individuele situatie of handelen daarvoor aanleiding geeft, maar omdat hij deel uitmaakt van een categorie burgers, zoals een groep wijkbewoners. Daarmee vallen SyRI-projecten naar het oordeel van dhr. Kohnstamm, voormalig voorzitter van de AP, buiten de kaders van gericht zoeken, zo stelt hij al in 2014:

⁸ Kamerstukken II, 2012-2013, 33579, nr. 3, p. 19.

⁹ Kamerstukken II, 2012-2013, 33579, nr. 3, p. 3.

Waar je op uitkomt, is een statistisch gegeven ook nog eens. Met alle valse positieven en negatieven kan zijn, dat je mensen het profiel opstempelt 'potentieel fraudeur' terwijl daar geen sprake van is, en het kan zijn dat je dat stempel niet geeft terwijl dat wel zo is. De risico's die je daarbij neemt zijn groot. [...]

Wat we geprobeerd hebben te doen, is in een black box te achterhalen op welke gegevens je precies zou kunnen schieten om te kijken in hoeverre je dicht bij fraudeurs zou kunnen komen. Maar heel eerlijk gezegd; arbeidsgegevens, boetes en sancties, fiscale gegevens, gegevens van roerende en onroerende goederen, handelsgegevens, huisvestingsgegevens, identificerende gegevens, inburgeringsgegevens, nalevingsgegevens, onderwijsgegevens, pensioengegevens, re-integratiegegevens, etcetera, etcetera, etcetera. Heel eerlijk gezegd lijkt mij dat buiten de kaders te vallen - en dat hebben wij dan ook laten weten - van gericht zoeken. [...]

Daar komt nog één ding bij [...] het Europees Hof van Justitie [heeft] een uitspraak gedaan over de Datarichtlijn, dat is verkeersgegevens, internetgegevens en telefoniegegevens, die allemaal moeten worden opgeslagen voor langere tijd van Europa ook, in de strijd tegen terrorisme. Daar heeft het Hof van Justitie over gezegd: "dat is onrechtmatig, want onvoldoende gericht, onvoldoende proportioneel, het controleert alles en iedereen en dat mag zo niet." Met dat arrest in de hand, zou het nog eens verstandig zijn om te kijken naar de wijze waarop we op deze manier fraude in de sociale zekerheid bestrijden. (productie 32)

- 4.8 Voor de burger heeft deze vorm van ongerichte profilering een grote impact. De gegevens in SyRI geven een indringend beeld van zijn identiteit: zijn burgerlijke staat, nationaliteit, werkervaring, opleiding, arbeidsverleden, kinderbijslag, huisvesting, leefvorm, salaris, uitkeringsstatus en re-integratiegegevens, gewetensbezwaardheid, vreemdelingenstatus, etc. etc. De overheid kan deze identiteit vervolgens analyseren met geavanceerde digitale middelen, op zoek naar "verwonderadressen" (zie bijvoorbeeld **productie 27-B, p. 11**). Een risicomelding is in feite een dossier waarin de resultaten van deze analyse zijn opgenomen voor verder gebruik door de betrokken overheidspartijen. Deze kunnen het profiel vervolgens nog aanvullen met politiegegevens en medische gegevens (**productie 24**). De wettelijke regeling sluit bovendien niet uit dat een risicomelding direct aanleiding kan zijn voor het nemen van een maatregel zonder nader onderzoek, anders dan de Staat impliceert (§ 5.21 en 7.10 CvA).
- 4.9 De Staat bagatelliseert de impact. Hij stelt dat het enkel gaat om het "waarnemen van discrepanties" (§ 4.5 CvA) en maakt een vergelijking met bestandskoppelingen in de jaren '90 (§ 4.3 en 4.4 CvA).

- 4.10 Dat beeld is misleidend. Bij de bestandskoppelingen in de jaren '90 werd op het moment van een aanvraag voor een voorziening, de door de aanvrager aangeleverde informatie geverifieerd. Een individuele, gerichte en compleet voorzienbare controle dus, ten behoeve van een rechtmatigheidscontrole bij een aanvraag. Dat kan niet gelijk worden gesteld met een heimelijke en ongerichte bestandskoppeling achteraf ten behoeve van een "indicatie van een verhoogde kans op misbruik".
- 4.11 Het gaat bij SyRI niet enkel om "het zoeken naar discrepanties" tussen twee specifieke databronnen. Het gaat veel verder dan dat, zoals wel blijkt uit de projectvoorstellen en evaluaties (**productie 27 en 28**). De zeer brede doeleinden van de Wijkgerichte Aanpak kunnen onmogelijk worden behaald indien uitsluitend zulke discrepanties worden gezocht. Ik verwijs ook naar de opmerkingen van het Cbp over het WGA-risicomodel (**productie 26, p. 6 en 7**).
- 4.12 Bovendien kan ook het enkele zoeken naar discrepanties zeer ingrijpende gevolgen hebben. Gisteren was nog in het nieuws hoe schandalig de Belastingdienst met mensen omgaat in de toeslagenaffaire. Iedereen die teveel toeslag heeft ontvangen is een fraudeur totdat hijzelf het tegendeel heeft bewezen. Mensen krijgen daardoor geen betalingsregeling en komen in ernstige financiële problemen.¹⁰ Het autobiografische boek "Kafka was een ZZP'er" beschrijft hoe de Belastingdienst op basis van een gegevenskoppeling met het UWV ten onrechte besloot tot het terugvorderen van € 80.000, wat uiteindelijk leidde tot executieverkoop van de woning van de auteur. 3.000 anderen werden op vergelijkbare wijze geraakt.¹¹
- 4.13 Maar zelfs als in de praktijk slechts discrepanties zouden worden gezocht: de vorderingen van eisers richten zich niet op de uitvoeringspraktijk maar op de wettelijke regeling. Die laat veel verdergaande analyses toe.
- 4.14 De Staat haalt nog vier uitspraken aan (§ 4.9 CvA). In die zaken speelden echter andere feiten. Het betreft zaken rond Waterproof en "niet gemeld vermogen in het buitenland".¹² De bestandskoppelingen waren gebaseerd op een bepaling uit de Wet Werk en Bijstand die veel specifiekere was dan die in de Wet SUWI, met een specifiekere doelomschrijving, en waren dus voorzienbaar. Dit in tegenstelling tot de geheime en indirecte verbanden die SyRI legt.

¹⁰ <https://www.rtinieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/4899201/belastingdienst-toeslagenaffaire-menno-snel-sp-grove-schuld>.

¹¹ F. Faber, *Kafka was een ZZP'er*, Palmslag: 2013.

¹² CRvB 15 december 2009 ECLI:NL:CRVB:BK8311 en CRvB 27 april 2010, ECLI:NL:CRVB:BM3881CRvB 14 april 2015, ECLI:NL:CRVB:2015:1230 en CRvB 7 november 2017, ECLI:NL:CRVB:2017:3854.

5 DE VEREISTEN VAN ARTIKEL 8 EVRM / 7 EN 8 HANDVEST

- 5.1 Artikel 8 EVRM beschermt de burger tegen disproportionele en willekeurige inmening in zijn privéleven door publieke autoriteiten. Een beperking is *alleen* toelaatbaar wanneer die voldoet aan de strenge eisen van lid 2: de beperking (i) moet zijn voorzien bij wet (“*prescribed by law*”), (ii) moet een legitiem doel dienen en (iii) moet noodzakelijk zijn (“*necessary in a democratic society*”). Dat SyRI een beperking van artikel 8 EVRM oplevert, wordt door de Staat niet betwist (zie ook § 4.12 en 5.4 Dv).¹³

6 NIET VOLDAAN AAN VOORZIENBAARHEIDSEIS

- 6.1 Het voorzienbaarheidsvereiste houdt in dat de wet een adequate indicatie moet geven van de omstandigheden waarin, en de voorwaarden waaronder, de autoriteiten hun bevoegdheid kunnen inzetten,¹⁴ ook wanneer dat niet heimelijk plaatsvindt.¹⁵ De eisen die het EVRM stelt hangen af van de indringendheid van de inbreuk.¹⁶ Wordt de privacy vergaand aangetast of gaat het om een kernaspect van het recht op privacy, dan moet de wet gedetailleerder zijn dan wanneer de maatregel minder ver gaat.¹⁷ De vereisten zijn strenger wanneer sprake is van geautomatiseerde gegevensverwerking of wanneer uitoefening van bevoegdheden niet openbaar plaatsvindt. Zogenaamde dataveillance moet streng worden getoetst.¹⁸
- 6.2 SyRI maakt het mogelijk dat de overheid geautomatiseerd en ongericht persoonsgegevens van burgers doorzoekt op basis van geheime risicomodellen om hen vervolgens in te delen in een risicoprofiel. SyRI kan in beginsel tegen iedereen worden ingezet, maar zal naar de aard primair worden ingezet tegen zwakkere groepen in onze samenleving. Bovendien worden veelal gevoelige gegevens verwerkt: het betreft doorgaans uitkeringsontvangers, die zich in een afhankelijke positie van de overheid bevinden. Daarnaast gaat het vaak om gegevens verbonden aan een vermoede

¹³ EHRM 6 september 1978, nr. 5029/71, ECLI:CE:ECHR:1978:0906JUD000502971 (*Klass e.a. t. Duitsland*), § 34-36 en §41; EHRM 27 juni 2017, nr. 931/13, ECLI:CE:ECHR:2017:0627JUD000093113 (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy t. Finland*), §136..

¹⁴ EHRM 12 juni 2014, nr. 56030/07, ECLI:CE:ECHR:2014:0612JUD005603007 (*Fernández Martínez t. Spanje*), §117.

¹⁵ EHRM 4 december 2008, nr. 30562/04 en 30566/04, ECLI:CE:ECHR:2008:1204JUD003056204 (*S. en Marper t. het Verenigd Koninkrijk*), § 95.

¹⁶ EHRM 24 oktober 1983, 947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75 (*Silver e.a. t. Verenigd Koninkrijk*), §88; EHRM 26 september 1995, 17851/91 (*Vogt t. Duitsland*), §48; EHRM 1 juli 2008, nr. 58243/00, ECLI:CE:ECHR:2008:0701JUD005824300 (*Liberty e.a. t. het Verenigd Koninkrijk*), §62; EHRM 12 januari 2010, nr. 4158/05, ECLI:CE:ECHR:2010:0112JUD000415805 (*Gillan en Quinton t. het Verenigd Koninkrijk*), §77; EHRM 4 december 2008, nr. 30562/04 en 30566/04, ECLI:CE:ECHR:2008:1204JUD003056204 (*S. en Marper t. het Verenigd Koninkrijk*), §96.

¹⁷ M.J. Vetz, J.H. Gerards & R. Nehmelman, *Algoritmes en Grondrechten*, Boom Juridische Uitgevers, 2018, p. 75.

¹⁸ EHRM (GK) 4 december 2008, nrs. 30562/04 en 30566/04, ECLI:CE:ECHR:2008:1204JUD003056204 (*S. en Marper t. het Verenigd Koninkrijk*), § 112.

den van uitkeringsfraude, wat een uitgesproken negatieve lading heeft (zie als voorbeeld **productie 26, p. 7**) en soms om bijzondere persoonsgegevens (**productie 13, p. 5 en 6**). SyRI is kortom een middel dat een vergaande inbreuk oplevert op het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer en vereist dus een zeer duidelijke en gedetailleerde wettelijke grondslag, anders dan de Staat stelt (§ 6.12 CvA).

- 6.3 Ik benadruk dat de inzet van SyRI wel degelijk (grotendeels) heimelijk is (anders dan de Staat betoogt in § 4.8, 6.2 en 6.78 CvA). Ten eerste kunnen burgers in ieder geval niet weten dat SyRI tegen hen zal worden ingezet voordat het te laat is. Op het moment dat wordt gepubliceerd in de Staatscourant hebben zij de gegevens die onderdeel worden van de analyse immers al verstrekt aan de overheid. De door SyRI getroffen burgers zullen overigens nooit kennis nemen van de Staatscourant. Ten tweede blijft hoe dan ook geheim welke gegevens daadwerkelijk worden verwerkt, van wie en welke analyse precies plaatsvindt (§ 5.28 e.v. Dv). Ten derde worden niet slechts bestaande gegevens vergeleken, zoals de Staat stelt (§ 4.5, 4.6, 4.8 en 7.14 CvA). Door de koppeling en analyse van bestaande gegevens ontstaan immers nieuwe gegevens en inzichten.

Te ruime doelomschrijving / geen afbakening van bevoegdheden

- 6.4 Duidelijk omschreven, specifieke doeleinden zijn niet alleen wettelijk vereist, maar zijn ook cruciaal om te toetsen of een gegevensverwerking noodzakelijk en proportioneel is, en om te garanderen dat gegevens toereikend, ter zake dienend en relevant zijn. De toepassing van andere privacybeginselen verwatert als een duidelijk omschreven doel ontbreekt:

the general principles of data protection law – such as those requiring that the processing must be necessary for the purpose of the processing, and that the data to be processed must be adequate, relevant and not excessive in relation to that purpose – become diluted, possibly to the extent of practical irrelevance, where the purpose itself is left without any meaningful definition or limitation.¹⁹

- 6.5 De doeleinden waarvoor SyRI kan worden ingezet zijn extreem ruim omschreven, zodat de bevoegdheid van de overheid niet daadwerkelijk en betekenisvol wordt begrensd,²⁰ anders dan de Staat stelt (§ 6.13 CvA).

¹⁹ EHRM 24 januari 2019, nr. 43514/15, ECLI:CE:ECHR:2019:0124JUD004351415 (*Catt t. het Verenigd Koninkrijk*), Concurring opinion Judge Koskelo, § 4 en 6.

²⁰ EHRM 7 februari 2012, nr. 40660/08 en 60641/08, ECLI:CE:ECHR:2012:0207JUD004066008 (*Von Hannover t. Duitsland, No 2*), § 98.

- 6.6 Het enige verweer dat de Staat daartegen inbrengt is dat de doeleinden voor de verwerking, de daardoor getroffen burgers en de te verwerken gegevens, per SyRI-project moeten worden afgebakend (§ 6.24 CvA).
- 6.7 Artikel 8 EVRM biedt voor een dergelijke constructie echter geen ruimte. Het is de wetgever die de afbakening van de bevoegdheid tot de inzet van SyRI moet vastleggen in de wet. Dit kan niet worden overgelaten aan de bestuursorganen die deze bevoegdheden zelf uitoefenen.
- 6.8 De Staat tracht dit gebrek te repareren door projectvoorstellen te laten goedkeuren door de minister (§ 5.13 en 6.24 CvA). Deze gekunstelde constructie maakt de inperking echter niet “*prescribed by law*”. De minister wordt immers over de voorstellen geadviseerd door het LSI, dat zelf deel uitmaakt van de uitvoerende macht die SyRI als bevoegdheid wenst in te zetten. De adviezen kunnen dus niet worden aangemerkt als objectief, of gericht op waarborging van de privacybelangen van de burgers, anders dan de Staat stelt (§ 5.11 CvA). De goedkeuring door de minister wordt bovendien niet opgenomen in een wet, AMvB of ministeriële regeling, maar enkel gepubliceerd in de Staatscourant, met een bijzonder summiere toelichting (productie 4 Staat). Dat doorstaat de “*prescribed by law*”-toets niet.
- 6.9 De Raad van State heeft scherpe kritiek geuit op deze gang van zaken, die de besluitvorming over de inzet van SyRI in wezen overlaat aan de samenwerkingsverbanden zelf (**productie 10, p. 3**). Lagere regelgeving is enkel geschikt voor administratieve voorschriften, uitwerking van details en voorschriften die vaak of met spoed gewijzigd moeten kunnen worden.²¹
- 6.10 In de praktijk blijkt ook dat de uitvoerende instanties de fout ingaan en hun voorstellen helemaal niet voorleggen aan de minister:
- [...] het formele verzoek van het samenwerkingsverband aan de minister om SRI te mogen gebruiken, ontbreekt. Dat kan ik achteraf niet repareren (**productie 42, p. 4**)*
- 6.11 Wanneer de verschillende instanties hun zaken al op orde hebben, blijkt dat de minister zijn taak vervolgens niet serieus neemt. De minister heeft voorstellen goedgekeurd die zelfs de ruime doelomschrijving in de wet overschrijden. In het projectvoorstel voor het SyRI-onderzoek in Capelle aan den IJssel wordt opgemerkt dat analyse binnen SyRI zal plaatsvinden “zowel op risico-indicatoren op het gebied van fraude als op het gebied van zorg / ondersteuning” (**productie 27-A, p. 7**). In het evaluatie-

²¹ Zie ook aanwijzing 26 van de Aanwijzingen voor de regelgeving.

rapport worden als doelstellingen genoemd “het interveniëren bij veiligheids- en leefbaarheidsproblemen”, “trachten normconform gedrag te beïnvloeden” en “overheidsingrijpen en zorgondersteuning mogelijk maken ten aanzien van anonimiteit, illegaliteit en zorgmijdend gedrag.” (**productie 27-B, p. 7**).

- 6.12 De doelstellingen van SyRI in Eindhoven lopen nog breder uiteen. Er moeten niet alleen misbruik van overheidsvoorzieningen en overtredingen van arbeidswetten worden opgespoord, ook richt het onderzoek zich op “daarmee verband houdende criminele, veiligheids-, en zorgvraagstukken in de vorm van een aanpak op adres- en persoonsniveau” en “de aanpak van regeloverschrijdend gedrag, windhappers en patsers, mensen die zich door hun gedrag onaantastbaar wanen en het versterken van het veiligheidsgevoel van bewoners en ondernemers in de omgeving” (**productie 28-A, p. 13**).
- 6.13 In reactie op kritiek van de Raad van State heeft de wetgever in 2014 de passage “en daarmee samenhangende misstanden” geschrapt uit de doelomschrijving van SyRI. In de praktijk blijkt dat deze vage verzamelterm een even grote rol speelt als de doelen waarin de wettekst wel voorziet. Het standpunt van de Staat dat de doelomschrijving binnen projecten nader gelimiteerd wordt, is dus onjuist (§ 6.22 CvA).
- 6.14 Aangezien bij het gebruik van SyRI de privacy ernstig wordt geschonden, kan de wet niet volstaan met het opsommen van de vage doelen zoals genoemd in artikel 64 Wet SUWI. Deze beoordeling mag niet aan de uitvoerende macht worden overgelaten.

Categorieën van gegevens zijn te ruim

- 6.15 Bovendien kunnen zo goed als alle beschikbare gegevens die de overheid over burgers verzamelt, in SyRI worden gekoppeld (§ 5.24 e.v. Dv). Dat de wetgever de categorieën naderhand voldoende zou hebben geconcretiseerd (§ 6.35 e.v. CvA), is onjuist. De bewoordingen achter het woordje “zijnde” in artikel 5a.1 Besluit SUWI betreffen geen nadere concretisering, maar slechts een herhaling van wat er al staat. Ook valt op dat alleen in de nadere omschrijving van “zorgverzekeringsgegevens” onder sub q het woordje “uitsluitend” is opgenomen.
- 6.16 Ook de nadere uitwerking in de Nota van Toelichting bij het Besluit SUWI beperkt niet, in tegenstelling tot wat de Staat stelt (§ 6.36 CvA). In de Nota wordt immers steeds gesproken over “kan gedacht worden aan” en “onder meer”:

In het artikel is op zichzelf concreet aangegeven om welke gegevens het gaat. Bij arbeidsgegevens kan gedacht worden aan arbeidsverhoudingen. Bij fiscale

gegevens zijn onder meer inkomsten, omzet en vermogen relevant. Bij uitsluitingsgronden van bijstand uitkering gaat het onder meer om gegevens waaruit blijkt dat een persoon rechtens zijn vrijheid is ontnomen of zich onttrekt aan de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel. Bij gegevens roerende en onroerende goederen gaat het onder meer om woningen voertuigbezit, bij handelsgegevens gaat het om bedrijfsactiviteiten, concernstructuur en rechtsvorm, bij huisvestigingsgegevens gaat het om Brp-, nuts- en huurgegevens. Nalevingsgegevens en schuldenlastgegevens zijn blijkens de omschrijving gegevens waarmee de nalevingshistorie van wet- en regelgeving van een natuurlijk persoon of rechtspersoon kan worden vastgesteld respectievelijk gegevens waarmee de eventuele schulden van een natuurlijk persoon of rechtspersoon kunnen worden vastgesteld. Deze gegevens kunnen ook strafrechtelijke persoonsgegevens bevatten mits de verantwoordelijken die gegevens verkregen hebben op grond van de Wpg en de Wjsg. Nalevingsgegevens en schuldenlastgegevens kunnen verwerkt worden indien dit past bij de doelstellingen van het SyRI project. Bij vergunningen en ontheffingen gaat het onder meer om omgevingsvergunningen en drank- en horecaverunningen.²² [onderstreping door adv.]

- 6.17 De omschrijving van gegevens is nog altijd zo ruim dat nauwelijks een persoonsgegeven te bedenken is dat niet onder de opsomming valt. De Raad van State heeft deze conclusie dan ook herhaald in een ongevraagd advies uit augustus 2018 (**productie 33, p. 2**). Ook de toenmalige voorzitter van de AP, Jacob Kohnstamm, heeft na inwerkingtreding van de Wet en het Besluit SUWI zijn kritiek herhaald. De ruime categorieën van gegevens vallen “buiten de kaders van gericht zoeken” (**productie 32**). Duidelijk is dus dat de fundamentele kritiek van de Raad van State en de AP niet is opgelost, anders dan de Staat wil doen geloven (§ 5.8, 6.7, 6.18, 6.2 en 6.35 CvA).
- 6.18 De wettelijke regeling van SYRI voldoet dus om meerdere redenen niet aan het voorzienbaarheidsvereiste en is om die reden onverenigbaar met artikel 8 EVRM. De VN-Rapporteur onderschrijft die conclusie:

First, article 64 and 65 of the ‘Wet SUWI’ as well as chapter 5a of the ‘Besluit SUWI’ appear to lack clarity to such a degree that an average welfare beneficiary – or any other individual – would be unable to form any reasonable expectation in advance about how the use of SyRI would affect his or her rights. The overall goal of the legislation, the particular government authorities potentially involved in a specific SyRI project, as well as the categories of data that may be used, are so broad that an average welfare beneficiary (or any lawyer,

²² Stb. 2014, 320, p. 22.

judge or other individual well-versed in legal language for that matter) will have only an extremely general idea at best about the functioning of SyRI and how it might affect them individually. Second, crucial information that would enable a welfare beneficiary or his or her lawyer to form a basic notion of what goes on in a specific SyRI project is deliberately kept secret. This applies to the request itself for a SyRI project by cooperating government authorities, but also to which databases and what exact data are actually matched in a concrete SyRI project, to the precise indicators used to predict risk, as well as to the inner workings of the algorithm that produces the risk score. (productie 23, § 24)

6.19 Ik geef het woord aan mr. Ekker.

7 NIET NOODZAKELIJK

7.1 Naast voorzienbaar dient de toepassing van een ingrijpend middel als SyRI noodzakelijk te zijn op grond van artikel 8 EVRM en de AVG. Aan dat vereiste is voldaan indien er een dringende maatschappelijke behoefte bestaat ("*pressing social need*"), meer in het bijzonder indien de beperking proportioneel is aan het nagestreefde legitieme doel, en als de door de overheid aangedragen redenen om de beperking te rechtvaardigen relevant en voldoende zijn ("*relevant and sufficient*").²³

Pressing social need is niet aangetoond

7.2 Dat fraudebestrijding een legitiem doel is, betekent niet dat er ook een *pressing social need* bestaat voor de inzet van SyRI. De maatschappelijke urgentie dient zelfstandig te worden beoordeeld. Bij het beoordelen van de *pressing social need* voor verwerkingen van persoonsgegevens is o.a. van belang of de maatregel daadwerkelijke schade of nadelige gevolgen voor de maatschappij tegengaat, of daarvoor bewijs voorhanden is, wat de bredere maatschappelijke gezichtspunten zijn en of maatschappelijk bezwaren tegen de maatregel zijn geadresseerd.²⁴

7.3 SyRI vormt een ernstige inmenging in het privéleven van burgers. Aan de onderbouwing van de *pressing social need* dienen daarom zware eisen te worden gesteld. De Staat voldoet daar niet aan. Ten eerste heeft SyRI geen aantoonbare resultaten behaald die niet ook met minder vergaande opsporingsmiddelen hadden kunnen worden behaald (zie § 7.21 hieronder). Ten tweede levert het argument dat het draagvlak

²³ EHRM 4 december 2008, nr. 30562/04 en 30566/04, ECLI:CE:ECHR:2008:1204JUD003056204 (*S. en Marper t. het Verenigd Koninkrijk*), §101.

²⁴ Opinion 01/2014 on the application of necessity and proportionality concepts and data protection within the law enforcement sector, Adopted on 27 February 2014.

voor het sociale zekerheidsstelsel in stand moet worden gehouden en dat fraudebestrijding daarom noodzakelijk is (§ 4.1 CvA), onvoldoende rechtvaardiging op. De Staat heeft niet onderzocht, aangevoerd, laat staan bewezen dat voor het in stand houden van draagvlak het noodzakelijk is om een zwaar instrument als SyRI in te zetten. Evengoed kan dat doel bereikt worden door goede controles aan de poort en door traditionele opsporingsmethoden (zie § 7.11 hieronder).

- 7.4 De bredere maatschappelijke opvattingen over SyRI en over bestandskoppelingen door de overheid zijn bovendien negatief, of op zijn minst terughoudend. Dat blijkt onder andere uit de fundamentele kritiek van de RvS en de AP, die de wetgever onvoldoende heeft geadresseerd (zie § 3.2 hierboven), uit het afblazen van het SyRI project in Rotterdam Bloemhof en Hillesluis (**productie 30**) en uit de protestbijeenkomst in de Rotterdamse wijk Hillesluis (**productie 35**). Ik verwijs ook naar de conclusies van de Speciale VN-Rapporteur (**productie 23, § 30 en 31**)

SyRI-projecten leveren niets op

- 7.5 Ter onderbouwing van de noodzakelijkheid verwijst de Staat naar de omvang van sociale zekerheidsfraude en betoogt hij dat SyRI een effectief middel zou zijn om deze fraude te bestrijden (CvA, randnr. 6.54 e.v.). De praktijk blijkt echter anders.
- 7.6 Het project in Rotterdam Afrikaanderwijk werd voortijdig beëindigd wegens onvoldoende capaciteit bij de Inspectie SZW (§ 3.25 Dv). In Haarlem Schalkwijk is SyRI uiteindelijk nooit ingezet omdat de voorbereidingen zo lang duurden dat er te weinig tijd over was voor het daadwerkelijke onderzoek (**productie 29**).
- 7.7 De risicomeldingen van het SyRI-onderzoek in Rotterdam Bloemhof en Hillesluis zijn nooit opgevolgd. Het gemeentebestuur en de LSI konden het niet eens worden over het gebruik daarvan voor vervolgonderzoek. Burgemeester Aboutaleb wilde de bestandskoppeling van SyRI gericht inzetten voor een beperkt doel, namelijk bijstandsfraude. De LSI wilde echter allerlei gegevens koppelen die daarvoor niet benodigd waren, zoals informatie uit de zorgsector en politieregisters (**productie 24**). Na advies door Pels Rijcken (**productie 24**), schrijft Aboutaleb aan de Gemeenteraad dat hij het project staakt:

De gemeente Rotterdam heeft op basis van advies van deze juridische autoriteit een aangepast projectplan geschreven, waarmee voldoende waarborgen op het gebied van privacy en informatiedeling worden gerealiseerd. Dit aangepaste projectplan is in mei 2019 voorgelegd aan LSI. LSI was van mening dat dit nieuwe plan een te enge benadering van de wet- en regelgeving behelsde.

Aangezien de eerdere onduidelijkheid over het juridische kader en er geen duidelijkheid in de tussentijd is verschaft vanuit LSI, wekt dit onvoldoende vertrouwen voor een zorgvuldige opvolging van de 1263 SI-risicosignalen. (productie 25)

- 7.8 Van GALOP II en Capelle aan den IJssel zijn inmiddels eindrapporten gepubliceerd.
- 7.9 De inzet van SyRI in het project GALOP II is totaal mislukt. Door de omvang van het project en problemen bij het aanleveren van data en de daaropvolgende verwerking heeft het bijna zes maanden vertraging opgelopen. Uiteindelijk zijn de resultaten uit SyRI daarom niet gebruikt (**productie 28-D, p. 22**).
- 7.10 In Capelle aan den IJssel zijn welgeteld 41 risicomeldingen gedaan. Omdat ook daar vertraging was ontstaan, waren ze echter al gestart met onderzoek naar reeds bekende signalen. Geen van de SyRI-risicomeldingen heeft tot nader onderzoek geleid. Het ging veelal om al bekende informatie (**productie 27-B, p. 4**).
- 7.11 De conclusie luidt dat ook dat met SyRI in feite nog niet één fraudeur is opgespoord (zie ook **productie 34**). Door SyRI toch als oplossing van de fraudeproblematiek te presenteren gaat de Staat voorbij aan het werkelijke probleem: het ontbreken van “controle aan de poort”. In 1993 – toen bestandskoppeling in het sociale domein zijn intrede deed - wees toenmalig staatssecretaris van Sociale Zaken Jacques Wallage er al op dat het voorkomen van fraude alleen mogelijk is door zwaardere eisen te stellen aan de aantoonplicht van de aanvragen. Dat was nodig om te voorkomen dat achteraf moest worden opgespoord:

De opdracht waar wij voor komen te staan nadat de bestaande fraude zoveel mogelijk is aangepakt, is natuurlijk het voorkomen van nieuwe fraudegevallen. Dat kan alleen door zwaardere eisen te stellen aan de aantoonplicht van de aanvrager en aan de zorgvuldigheid waarmee gegevens worden gecontroleerd. Een hogere controledichtheid bij de toegang tot de regelingen is de prijs die wij moeten willen betalen om opsporing achteraf en justitiële behandeling achteraf te voorkomen.²⁵

- 7.12 Risicoprofilering via SyRI is kortom dweilen met de kraan open aan de achterkant van het administratieve proces. Bij de grote fraudeschandalen met WW en toeslagen van de afgelopen jaren bleek keer op keer dat signalen allang bekend waren, maar door een gebrek aan prioriteit en capaciteit niet waren opgepakt.

²⁵ *Handelingen II* 2003/04, 82, p. 3015.

Cijfers over SARI zijn niet relevant en schetsen een verkeerd beeld

- 7.13 Bij gebrek aan beter beroept de Staat zich op cijfers over SARI, de voorganger van SyRI, om de financiële opbrengsten van SyRI te onderbouwen (§ 6.54 CvA). De cijfers zijn niet relevant omdat ze niets zeggen over de opbrengsten van SyRI. Bovendien geven ze een verkeerd beeld.
- 7.14 Ten eerste gaat het niet om daadwerkelijke opbrengsten maar slechts om een raming van mogelijke opbrengsten.²⁶ Hoe de minister tot deze inschatting kwam is onduidelijk. De toepassing van SyRI leidt niet rechtstreeks tot opbrengsten (§ 6.55 CvA).
- 7.15 Ten tweede hanteert de Staat een te ruime opvatting van het begrip “opbrengsten”. Van opbrengsten is sprake “voor zover na een nader onderzoek daadwerkelijke fraude wordt geconstateerd en onterecht verschaft gelden worden teruggevorderd”, aldus de Staat (§ 6.55 CvA). Dat gelden worden teruggevorderd, betekent echter niet dat deze ook worden geïnd. Uit de MvT bij de Wet SUWI blijkt dat de daadwerkelijk geïncasseerde bedragen, zowel bij het UWV als bij het SVB, minder dan 10% bedragen van het opgespoorde bedrag.²⁷ De opbrengst van de 21 uitgevoerde SARI-projecten was dus niet 21 miljoen euro, maar 2,1 miljoen euro. Dat is gemiddeld € 100.000 per SARI-project, hooguit een paar tientjes per onderzochte burger. Afgezet tegen de enorme inbreuk op de privacy van honderdduizenden burgers is dat te verwaarlozen.

Proportionaliteit

- 7.16 Bij de proportionaliteitstoets moet niet alleen gekeken worden naar de inbreuk op het recht van de personen over wie een risicomelding plaatsvindt. Er vindt ook een inmenging plaats in het privéleven van de personen die onderdeel uitmaken van de onderzochte groep, maar van wie uiteindelijk geen risicomelding wordt gedaan. Al wordt de digitale controle niet aan den lijve ervaren, gegevens die de burger veelal verplicht aan de overheid heeft afgestaan, worden toch gekoppeld en intensief geanalyseerd. Ook van hun leven wordt een indringend en diepgaand beeld verkregen. Daarnaast moeten de belangen worden meegewogen van alle burgers wiens gegevens eventueel in de toekomst verwerkt kunnen worden in SyRI.

²⁶ *Kamerstukken II*, 2014-2015, 17050, nr. 508, p. 3.

²⁷ *Kamerstukken II*, 2012-2013, 33579, nr. 3, p. 18: “De totale omvang van fraude binnen de sociale zekerheid is onbekend. Fraude moet immers eerst opgespoord worden voordat het zichtbaar is. In 2011 werd in de sociale zekerheid ongeveer € 153 miljoen aan fraude opgespoord: € 64 miljoen door UWV, € 22 miljoen door de SVB en € 67 miljoen door gemeenten. Geconstateerde fraude leidt vervolgens tot terugvordering van het gefraudeerde bedrag, waarna een maatregel – bijvoorbeeld het verlagen of stoppen van de uitkering- of een boete volgt. Het UWV heeft in 2011 voor circa € 5,8 miljoen aan boetes en maatregelen opgelegd, de SVB voor zo'n € 2 miljoen.”

- 7.17 De Staat had een fundamentele afweging moeten maken tussen enerzijds de doelen van SyRI en anderzijds de impact op individuele burgers en de maatschappij als geheel en heeft dat nagelaten. De Staat had onder meer de volgende aspecten moeten meewegen:
- a) Gegevensverwerkingen binnen SyRI betreffen steeds een groot aantal betrokkenen. Zo werden in Bloemhof en Hillesluis ca. 25.000 mensen onderzocht;
 - b) De gegevensverwerking richt zich op onverdachte burgers en is ongericht en onbepaald. SyRI kan zich op mensen richten die enkel gemeenschappelijk hebben dat ze in dezelfde wijk wonen;
 - c) Er is sprake van een koppeling van data uit een veelheid van bronnen;
 - d) SyRI wordt ingezet in wijken waar overwegend kwetsbare groepen wonen, zoals mensen met een laag inkomen, een lage sociaaleconomische status en/of een migratieachtergrond. Deze werkwijze stigmatiseert de burgers die daar wonen en is in strijd met het discriminatieverbod in art. 14 EVRM, in samenhang met art. 8 EVRM;²⁸
 - e) De doeleinden van SyRI en de gegevenscategorieën die kunnen worden gebruikt zijn ruim en vaag;
 - f) Een risicomelding kan leiden tot sancties en maatregelen die voor burgers grote gevolgen kunnen hebben;
 - g) SyRI-projecten leveren nauwelijks bruikbare resultaten op.
- 7.18 Een zorgvuldige proportionaliteitsafweging kan slechts leiden tot de conclusie dat de inzet van SyRI niet proportioneel is. Met het sleepnet wordt zelden een grote vis gevangen. De bijvangst van onschuldige burgers is enorm. Zelfs als SyRI substantiële financiële opbrengsten zou opleveren, zou dat niet leiden tot een andere uitkomst. De grondrechtelijke en maatschappelijke belangen die door SyRI in het gedrang komen zijn immers niet in geld uit te drukken. Doorslaggevend daarbij is het ongerichte karakter van SyRI. Dit aspect maakt SyRI per definitie disproportioneel.

²⁸ In dit verband zijn tevens van belang: artikel 1 Twaalfde Protocol EVRM, Art. 2 lid 2 IVESCR en artikel 2 lid 1 IVBPR en Art. 21 Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Uit rechtspraak blijkt dat een werkwijze die specifiek is gericht op een wijk, waarvan algemeen bekend is dat daar mensen met een bepaalde afkomst wonen (in casu Bulgaarse onderdanen van Roma-afkomst) er op kan wijzen dat sprake is van discriminatie. HvJEU 16 juli 2015, C 83, 14 (*CHEZ Razpredelenie Bulgaria*).

- 7.19 De procedurele en materiële waarborgen waar de Staat zich op beroept (§ 6.59 CvA) zijn slechts een doekje voor het bloeden en nemen de principiële bezwaren tegen SyRI niet weg. Het betreft grotendeels standaardbeveiligingsmaatregelen binnen de “black box” bij het Inlichtingbureau. Deze maatregelen beperken de daadwerkelijke impact van SyRI niet.
- 7.20 Ook gepseudonimiseerde gegevens zijn herleidbaar en geschikt voor profilering (§ 6.65). Potentiële treffers worden ontsleuteld en inclusief de onderliggende persoonsgegevens doorgeleid naar de Inspectie SZW (§ 5.15 CvA). Ook de “beperking van de kring van bestuursorganen en personen” (§ 6.61 CvA) legt nauwelijks gewicht in de schaal. De bestuursorganen die de wet noemt, (Belastingdienst, UWV, SVB, IND en alle Nederlandse gemeenten) beschikken tezamen over zoveel gegevens dat een bijzonder indringende inkijk in de privésfeer mogelijk is. Ook de overige waarborgen houden niet daadwerkelijk een betekenisvolle beperking in (§§ 6.62, 6.63 en 6.71 e.v. CvA) of betreffen slechts standaardbeveiligingsmaatregelen die enkel voorkomen dat de gebruikte persoonsgegevens in verkeerde handen vallen of worden misbruikt (§ 6.68, 6.69 en 6.70 CvA). Geen van de waarborgen bakent de bevoegdheden voor de inzet van SyRI door de Staat zelf af.

Subsidiariteit

- 7.21 De Staat heeft ook nagelaten om voorafgaand te toetsen of is voldaan aan het subsidiariteitsvereiste. De Staat heeft niet gekeken naar minder ingrijpende technische alternatieven voor ongerichte risicoprofilering. Zo zijn er ICT-systemen beschikbaar waarmee gegevens uit verschillende databanken aan de hand van samenloopsignalen kunnen worden vergeleken zonder dat gegevensuitwisseling nodig is.
- 7.22 Ook uit de evaluatie van de verschillende SyRI-projecten blijkt dat minder ingrijpende manieren volstaan. Na het mislukte SyRI-project in Eindhoven werd al snel een alternatieve manier van analyseren gevonden. De deelnemende partners hebben een alternatieve manier bedacht om te komen tot verwonderadressen, die in de praktijk effectief bleek te zijn:

Om de controles in het postcodegebied toch op basis van verwonderadressen te kunnen uitvoeren, hebben de leden van het kernteam eigen geprioriteerde adressen aangeleverd. Ook hebben de analist van de Inspectie SZW, de Belastingdienst en het Sociaal Domein van de gemeente Eindhoven gezamenlijk adressen beoordeeld o.b.v. uitkeringen en toeslagen, waarna ook daaruit een

lijst met adressen werd geselecteerd. Deze zijn beoordeeld op overlap van informatie, waarna alsnog een lijst met verwonderadressen kon worden opgesteld.” (productie 28-D, p. 22)

- 7.23 Zonder daarmee iets te zeggen over de rechtmatigheid van deze werkwijze, blijkt hieruit in ieder geval dat grootschalige en ongerichte profilering niet nodig is.
- 7.24 Ook in Capelle aan den IJssel werden controles en onderzoeken uitgevoerd op basis van reeds aanwezige signalen. Gezamenlijk optreden bleek goed mogelijk zonder grootschalige profilering, maar door het gericht delen van gegevens waaraan een reeds bestaand vermoeden ten grondslag lag. De benodigde gegevens werden ontleend aan “de professionele intuïtie en de eigen registratiemethoden van de deelnemende organisaties”, aldus het evaluatierapport (**productie 27-B, p. 10**). Dat een effectieve aanpak van sociale zekerheidsfraude alleen mogelijk is door middel van een instrument als SyRI (§ 4.3 CvA), is dan ook onjuist

8 Geen wettelijke grondslag

- 8.1 Voor gegevensverwerking binnen SyRI ontbreekt een verwerkingsgrondslag als vereist door art. 6 AVG (§ 5.32 e.v. Dv). In de eerste plaats voldoet de wettelijke regeling niet aan het vereiste van voorzienbaarheid (§ 5.5 t/m 5.23 Dv en § 6.1 e.v. hierboven) en kan daarom niet dienen als juridische basis voor gegevensverwerking. De Staat geeft het standpunt van eisers in dit kader overigens onjuist weer (§ 6.43 CvA). Eisers betogen niet dat de voorzienbaarheid ontbreekt wegens gebrek aan een verwerkingsgrondslag, maar het omgekeerde: een bepaling die onvoldoende duidelijk geformuleerd is, kan geen verwerkingsgrondslag vormen.
- 8.2 Ten tweede ontbreekt met name een wettelijke grondslag voor de gegevensverstrekking door “bestuursorganen en personen” aan de minister. Artikel 64 lid 4 Wet SUWI bepaalt dat de voor SyRI benodigde gegevens aan de minister worden verstrekt “indien een verzoek als bedoeld in art. 65 lid 1 is gedaan”. Die constructie is niet houdbaar. Het verzoek als bedoeld in art. 65 lid 1 Wet SUWI wordt immers door diezelfde bestuursorganen en personen gedaan aan dezelfde minister. Het Cbp merkte hierover op:

Het CBP ziet niet in dat een gezamenlijk verzoek van deze bestuursorganen en/of personen aan de minister als een ‘wettelijke verplichting’ in de zin van artikel 8, aanhef en onder c, van de Wbp kan worden aangemerkt.(productie 12, p. 5)

- 8.3 Het Cbp wijst er op dat het voor de verantwoordelijke vooraf duidelijk moet zijn wat de wettelijke verplichting concreet inhoudt (**productie 12, p. 5, voetnoot 11**). Aan deze voorwaarde is niet voldaan. De reikwijdte van de wettelijke verplichting wordt immers niet bepaald door de wet, maar door de inhoud van het verzoek dat de bestuursorganen zelf doen aan de minister.
- 8.4 De minister heeft, in reactie op het Cbp, het standpunt ingenomen dat de gegevensverstrekking aan de minister ook “noodzakelijk zou zijn voor de uitoefening van een publiekrechtelijke taak”. Als onderbouwing hiervoor voert hij slechts aan dat “de uitvoering van de belastingwetten en sociale zekerheidswetten [...] het noodzakelijk maakt fraude daarmee tegen te gaan”.²⁹ Dit is een vreemd en onjuist standpunt. De wettelijke regeling van SyRI is immers juist in het leven geroepen om te voorzien in een wettelijke verplichting, en daarmee in een verwerkingsgrondslag, die voorheen dus kennelijk ontbrak (**productie 37**). In de rechtspraak is bovendien bevestigd dat een algemeen beroep op een “publieke taak” onvoldoende is om een gegevensverwerking in het kader van handhaving op te baseren.
- 8.5 Zo oordeelde de Hoge Raad in 2017 over het gebruik van kentekens door de Belastingdienst voor het analyseren van bewegingen van voertuigen. De Hoge Raad concludeerde dat de vereiste wettelijke grondslag voor de verstrekking door de KLPD ontbrak. De algemene taakstelling van de Belastingdienst en de overige betrokken overheidslichamen kon niet als voldoende grondslag fungeren.³⁰
- 8.6 Ook de verstrekking van gegevens over zwartsparenders door de Belastingdienst aan de AFM werd onrechtmatig bevonden wegens het ontbreken van een wettelijke grondslag. De rechtbank Rotterdam overwoog dat inkeerders erop mochten vertrouwen:
- dat informatie aan de Belastingdienst in het kader van de Inkeerregeling uitsluitend zou worden gebruikt voor het opleggen van een naheffingsaanslag en niet aan de AFM zou worden verstrekt in het kader van de betrouwbaarheidstoetsing.*³¹
- 8.7 Van belang hierbij is uiteraard dat de Belastingdienst, evenals de KLPD, gebonden is aan een wettelijke geheimhoudingsplicht. Zoals eisers hebben toegelicht geldt dat ook voor de partijen die deelnemen aan SyRI (§§ 4.35 en 5.77 Dv).

²⁹ Kamerstukken II, 2012-2013, 33579, nr. 3, p. 25.

³⁰ HR 24-02-2017, ECLI:NL:HR:2017:286, zie r.o. 2.3.2 e.v. en r.o. 2.3.6.

³¹ Rb. Rotterdam, 4 juni 2015, ECLI:RBROT:2015:3894, r.o. 4.2.

- 8.8 Voor het geval uw rechtbank ondanks het voorgaande zou oordelen dat wel sprake is van een geldige wettelijke grondslag, merk ik ten overvloede op dat dit een afwijking van toepasselijke privacybeginselen niet overbodig maakt.³²

9 Doelbinding en verenigbaar gebruik

- 9.1 Zoals gezegd kunnen de bepalingen in de Wet SUWI niet dienen als geldige grondslag omdat zij strijdig zijn met het EVRM en de AVG. De Staat kan zich, zoals zij zelf ook constateert (§ 6.77 CvA), daarom enkel nog beroepen op “verenigbaar gebruik”. De Staat betoogt dat van dergelijk verenigbaar gebruik sprake is omdat het voorkomen en bestrijden van fraude deel uitmaakt van de taak van ieder van de deelnemende partijen (§ 6.78 CvA). Dit betoog gaat niet op. Eisers hebben uitgebreid toegelicht dat aan de criteria voor verenigbaar gebruik in art. 6 lid 4 AVG niet is voldaan (§ 5.53 Dv). Dit blijkt onder meer uit het onderzoek van het Cbp over de bestandskoppeling in het kader van het Waterproof-project (§ 3.6 Dv).
- 9.2 De uitspraken van de Hoge Raad en de Rechtbank Rotterdam die ik zojuist noemde, leiden tot dezelfde conclusie. Als een algemeen beroep op een publieke taak niet volstaat, dan kan een dergelijk beroep uiteraard niet alsnog via de weg van “verenigbaar gebruik” als rechtvaardiging dienen. Tot slot wijs ik er op dat toetsing aan art. 6 lid 4 AVG de Staat niet ontslaat van de verplichting om ook in bredere zin te toetsen aan art. 8 EVRM.

10 Niet voldaan aan informatie- en transparantieplicht

- 10.1 De minister dient alle betrokkenen te informeren overeenkomstig het bepaalde in art. 14 AVG. Eisers stellen zich, anders dan de Staat stelt (§ 6.92 CvA), op het standpunt dat de minister deze verplichting schendt. Door deze transparantie en openbaarmaking van risicomodellen en indicatoren te weigeren, handelt de Staat in strijd met het beginsel van voorzienbaarheid (§ 4.6 Dv), met wettelijke verplichtingen in de AVG (§ 5.29 t/m 5.30 Dv) en met geldende rechtspraak (§ 4.8 en 5.31 Dv). Ik verwijs hier ook naar hetgeen is gesteld in de Akte Uitlating van de FNV (§ 4.1 e.v.). Het beroep van de Staat op de wettelijke uitzonderingsgronden gaat niet op (§ 5.66. e.v.):

- a) De uitzondering genoemd in art. 14 lid 5 sub c AVG ziet enkel op “het verkrijgen of verstrekken” van gegevens en heeft dus geen betrekking op profilering;

³² Zie ook HR 9 september 2011, LJN BQ8097 (*Santander*). Naar het oordeel van de Hoge Raad brengt iedere verwerking van persoonsgegevens een beperking op het grondrecht van art. 8 EVRM met zich mee en moet derhalve overeenkomstig artikel 8 lid 2 EVRM getoetst worden of voor die beperking een rechtvaardiging bestaat.

- b) “Algemene kenbaarheid” van de wet kan niet worden gezien als effectieve wijze van informeren. Informatie moet zodanig worden verstrekt “dat de betrokkene daarover daadwerkelijk beschikt”. Informeren via de media voldoet niet aan deze eis, aldus het Cbp.³³ Hetzelfde geldt voor een publicatie in de Staatscourant;
 - c) Dat sprake zou zijn van een “onevenredige inspanning” wordt door de Staat niet onderbouwd en eisers betwisten het;
 - d) Een beroep op de uitzondering in art. 23 jo. 41 AVG gaat niet op. Het achterwege laten van informatieverstrekking is niet noodzakelijk ter waarborging van de door de Staat genoemde belangen. Dit blijkt ook uit het feit dat in een aantal projecten wel informatie is verstrekt via openbare kanalen (§ 6.96 CvA, voetnoot 92).
- 10.2 De Staat betoogt dat de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak m.b.t. “besluiten die geheel of ten deze het resultaat zijn van een geautomatiseerd proces” in de onderhavige procedure niet relevant is. Deze uitspraak zou uitsluitend van toepassing zijn op voor bezwaar en beroep vatbare besluiten in de sleutel van art. 8:42 Awb (§ 4.2 Antwoordakte Staat). Daarmee miskent de Staat dat risicomeldingen zijn aan te merken als “geautomatiseerde besluiten” in de zin van art. 22 AVG (zie ook de Akte Uitlating FNV). Dit begrip is veel ruimer dan het bestuursrechtelijke begrip besluit. En het belang van een belanghebbende in de zin van de Awb om “de juistheid van de bij dat geautomatiseerde proces gemaakte keuzen en van de daarbij gebruikte gegevens” is identiek aan het belang van een “betrokkene” in de zin van de AVG. De overwegingen van de Afdeling zijn dus wel degelijk relevant. Daarnaast kan een risicomelding leiden tot een besluit in de zin van de Awb. De gegevensverwerking in SyRI moet ook in dat kader voldoen aan de criteria die de Afdeling formuleert.
- 10.3 De Staat betoogt verder (kennelijk) dat zij het risicomodel niet openbaar hoeft te maken omdat de afwijzing van het Wob-verzoek formele rechtskracht zou hebben gekregen (§ 6.41 CvA). Dit is een onbegrijpelijk standpunt. Eisers beroepen zich niet op de Wob maar op de AVG en geldende rechtspraak. De Staat moet op grond daarvan zijn verplichtingen jegens betrokkenen nakomen en kan daar vanzelfsprekend niet onderuit doordat eisers geen bezwaar hebben gemaakt tegen afwijzing van hun Wob-verzoek. Bovendien geldt de formele rechtskracht van het Wob-besluit alleen ten aanzien van de partijen die het Wob-verzoek hebben ingediend. De overige eisers zouden daardoor dus hoe dan ook niet gehinderd worden.

³³ Rapport 18 mei 2009, Onderzoek Centrale Huisartsenpost Gorinchem, p. 4.

- 10.4 De Staat beroept zich ten slotte op een uitspraak van de rechtbank Limburg (§ 6.40 CvA). Die zaak betrof echter geen grootschalige bestandkoppeling en risicoprofielering maar een gerichte en voorzienbare bestandskoppeling voor een in de wet omschreven doel: het toezicht op studiefinanciering. Bovendien was het gebruikte risicoprofiel in die zaak juist openbaar, zodat dit door de rechtbank getoetst kon worden (zie r.o. 11). Overigens dateert deze uitspraak van voor de AVG. De strenge normen over geautomatiseerde besluitvorming waren toen nog niet van kracht. Ik geef het woord weer aan mr. Linders.

11 Schending van artikel 6 en 13 EVRM / 47 Handvest

- 11.1 Ten aanzien van de schending van art. 6 en 13 EVRM wijzen eisers er nog op dat het EHRM een zeer ruime interpretatie geeft aan het criterium dat burgerlijke rechten en verplichtingen worden vastgesteld. In de praktijk vallen alleen die geschillen buiten de reikwijdte van artikel 6 die overduidelijk publiekrechtelijk van aard zijn en nauw verbonden zijn aan de bevoegdheden van de staat. Artikel 6 EVRM is dan ook van toepassing in sociale zekerheids- en bijstandszaken.³⁴
- 11.2 Eisers hebben al toegelicht dat geen sprake is van “equality of arms”. Door het gebrek aan transparantie heeft de burger een kennisachterstand die hem belemmert in zijn mogelijkheid om zich te verweren tegen de besluitvorming met gebruikmaking van SyRI.³⁵ De burger begint de wedstrijd met een 1-0 achterstand: hij dient zich te verweren tegen de conclusies van een systeem waarvan hij de werking niet kent en niet mag kennen. De Staat kent de werking van dat systeem wel.³⁶ De Staat stelt dat die kennisachterstand er niet is omdat de resultaten uit SyRI niet direct worden gebruikt bij de besluitvorming. Die waarborg is echter niet opgenomen in de wettelijke regeling.
- 11.3 Anders dan de Staat stelt, kan dit niet worden gerepareerd door later in het proces hoor en wederhoor toe te passen (zie ook § 3.13 Akte uitlating FNV). De risicomelding ligt dan al op het bureau van de ambtenaar, met alle mogelijke consequenties van dien. Het beeld dat daardoor ontstaat gaat een eigen leven leiden en is door de burger niet meer te weerleggen.³⁷ Zoals al toegelicht, is SyRI veel meer dan slechts “de

³⁴ T. de Jong, *Procedurele waarborgen in materiële EVRM-rechten* (diss. Leiden), Leiden: Wolters Kluwer 2017, p. 22 met verwijzing naar EHRM 27 juli 1987, nr. 8562/79 (*Feldbrugge t. Nederland*) en EHRM 29 mei 1986, nr. 9384/81 (*Deumeland t. Duitsland*).

³⁵ G. Zwenne, W. Steenbruggen en M. Reker ‘Rechtsbescherming bij het gebruik van big data door toezichthouders: een verkenning’, *Tijdschrift voor Toezicht* 2016 (7) 4, p. 41 en 42.

³⁶ EHRM 24 juli 2003, nr. 44962/98, ECLI:CE:ECHR:2003:0424JUD004496298 (*Yvon t. Frankrijk*), §37; EHRM 22 september 1994, nr. 13616/88, ECLI:CE:ECHR:1994:0922JUD001361688 (*Hentrich t. Frankrijk*), § 56.

³⁷ WRR, *Big Data in een vrije samenleving*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2016, p. 114; Hildebrandt, M. (2016) ‘Data-gestuurde intelligentie in het strafrecht’. In: Moerel, E.M.L. & J.E.J. Prins, M. Hildebrandt, T.F.E. Tjong Tjin Tai, G.-J. Zwenne & A.H.J. Schmidt (2016) ‘Homo Digitalis’, *Handelingen Nederlandse Juristen-Vereniging* 146e jaargang/2016-I. Zie ook J. Gerards ‘The fundamental rights challenges of algorithms’, NQHR 2 juli

selectie van een geval waarin nader onderzoek wordt gedaan” (§ 7.2 CvA). Bij SyRI is sprake van een uitsluitend op geautomatiseerde verwerking gebaseerd besluit (zie Akte uitlating FNV). Voor zover ambtenaren al betrokken zijn bij het uifilteren van *false positives* en het opvolgen van risicomeldingen, is het risico levensgroot dat zij de SyRI-uitkomsten routineus overnemen.³⁸

12 ONTVANKELIJKHEID

- 12.1 Ik zeg nog kort iets over de ontvankelijkheid van de verschillende eisers in deze procedure.
- 12.2 De ontvankelijkheid van eisers sub 1, 2, 3 en 8 is door de Staat niet ter discussie gesteld. Deze belangenorganisaties komen op voor een algemeen belang, namelijk het belang om verstoken te blijven van een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer door SyRI. Dit algemene belang komt toe aan alle personen wier persoonsgegevens kunnen worden verwerkt door middel van SyRI. Dat zijn in ieder geval alle personen die in Nederland belastingplichtig of uitkeringsgerechtigd zijn en alle personen die op een Nederlands adres staan ingeschreven in de Basisregistratie Personen. In het risicomodel Wijkgerichte Aanpak worden immers in ieder geval persoonsgegevens verwerkt op basis van woonadres, en worden in ieder geval belasting- en uitkeringsgegevens verwerkt (zie o.a. **productie 27, p. 16**). Ik merk nog op dat eiser sub 3, de Stichting Privacy First, een statutenwijziging heeft doorgevoerd na datum dagvaarding. Haar statutaire doelstelling is echter ongewijzigd gebleven (**productie 38**).
- 12.3 De Staat heeft zich wel gekeerd tegen ontvankelijkheid van de KDVP (§ 3.1 CvA) en de LCR (§ 10.1 CvA) en van Tommy Wieringa en Maxim Februari (§ 3.2 CvA).
- 12.4 Van de heren Wieringa en Februari zou volgens de Staat niet duidelijk zijn in hoeverre zij door de wettelijke regeling van SyRI rechtstreeks in enig belang worden geraakt. Dat is echter geheel duidelijk. De enkele mogelijkheid dat hun gegevens onderdeel uit kunnen maken van een analyse door SyRI is al voldoende. De samenwerkende partijen kunnen op ieder moment een projectvoorstel voor de inzet van SyRI indienen dat is gericht op de wijken waarin de heren Wieringa en Februari wonen of een projectvoorstel waarin gebruik wordt gemaakt van een nieuw risicomodel met indicatoren die van toepassing zijn op deze eisers. Het feit dat dit momenteel nog niet het geval is, is voor hun ontvankelijkheid in de onderhavige procedure niet van belang.

2019: *Moreover, even if a judge is aware of potential problems, the algorithmic outcome may involuntarily provide her with an anchor, which makes it psychologically difficult to deviate from it. Algorithmic tools may thus end up having a great influence on a judgment, without there being much possibility to check if that is really fair.*

³⁸ N. Jak en S. Bastiaan 'De betekenis van de AVG voor geautomatiseerde besluitvorming door de overheid', *NJB* 23 november 2018, aflevering 40, p. 3020.

Het enkele bestaan van SyRI draagt voor eenieder het risico in zich dat persoonsgegevens daarin worden verwerkt.³⁹

- 12.5 Van de KDVP zou volgens de Staat niet duidelijk zijn hoe het voeren van deze procedure past in haar statutaire doelstelling en welk belang zij hiermee behartigt (§ 3.2 CvA). De statutaire doelstelling van de KDVP is wel degelijk toegelicht (§ 2.5 Dv). Zij behartigt de privacybelangen van patiënten en cliënten van psychotherapeuten, psychiaters en psychologen. Ook deze groep personen heeft belangen die worden geraakt door de mogelijkheid van de inzet van SyRI, op dezelfde wijze als de grotere groep personen waarvan zij onderdeel uitmaken, namelijk alle personen die in Nederland belastingplichtig of uitkeringsgerechtigd zijn en alle personen die op een Nederlands adres staan ingeschreven. Meer specifiek staan de belangen van de groep personen die de KDVP vertegenwoordigt op het spel omdat in SyRI ook medische gegevens kunnen worden verwerkt. Onder andere kan het gaan om re-integratiegegevens en zorgverzekeringsgegevens (artikel 5a.1 lid 3 Besluit SUWI), maar ook om andere zorggegevens (**productie 24**).
- 12.6 De Staat heeft niet toegelicht om welke reden hij meent dat de LCR niet ontvankelijk is in zijn vorderingen. De LCR is ingesteld krachtens artikel 8 Wet SUWI en heeft een wettelijke taakomschrijving, die is uitgewerkt in een huishoudelijk reglement (§ 2.6 Dv en **productie 5**). De LCR is geen stichting of vereniging met volledige rechtsbevoegdheid, maar dient in het kader van deze procedure daarmee gelijkgesteld te worden. De LCR behartigt de belangen van uitkeringsgerechtigden, een groep personen die in het bijzonder wordt geraakt door het bestaan van SyRI.

13 TOELICHTING OP DE VORDERINGEN

- 13.1 In reactie op het verweer van de Staat nog een korte toelichting op de vorderingen.
- 13.2 De Staat verwijt het eisers in het algemeen dat zij onvoldoende zouden hebben toegelicht welke stellingen leiden tot toewijzing van welke vorderingen. Eisers betwisten dat zij daartoe onvoldoende hebben gesteld. Het standpunt van de Staat dat eisers in hun vorderingen exact hadden moeten aangeven welke onderdelen van de wet onverenigbaar zijn met welke bepalingen van hoger recht, is in ieder geval niet juist, evenmin als het standpunt dat uw rechtbank dat in het dictum van uw vonnis zou moeten laten terugkomen. Voor de duidelijkheid zal ik echter een aantal zaken benadrukken.

³⁹ Zie rechtbank Den Haag 23 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8966, rov. 5.2

- 13.3 De wettelijke regeling van SyRI is neergelegd in een aantal verschillende regelingen en bepalingen. Die bepalingen vormen als geheel een onvoorzienbare, niet-noodzakelijke, disproportionele en dus ontoelaatbare inmenging in het privéleven van burgers. Het betreft artikel 65 Wet SUWI, artikel 64 lid 1 en lid 4 Wet SUWI en hoofdstuk 5a Besluit SUWI (artikelen 5a.1 tot en met 5a.7).
- 13.4 Daarnaast geldt nog het volgende. Artikel 65 lid 1 Wet SUWI is onverenigbaar met hoger recht ten eerste omdat de hierin neergelegde bevoegdheid is gebaseerd op de doelomschrijving in artikel 64 lid 1 Wet SUWI, die te ruim en te vaag is (§ 5.6 e.v. Dv en § 6.4 e.v. hierboven). Ten tweede is de bevoegdheid van de minister gebaseerd op een verzoek van een samenwerkingsverband, hetgeen in strijd is met het vereiste van voorzienbaarheid (§ 5.18 e.v. Dv en § 6.5 e.v. hierboven).
- 13.5 Artikel 64 lid 4 Wet SUWI is onverenigbaar met hoger recht omdat deze bepaling in strijd is met het vereiste van voorzienbaarheid (§ 5.5. e.v. Dv en § 6.1 e.v. hierboven) en niet kan gelden als geldige wettelijke grondslag (§ 5.32 e.v. Dv en § 8.1 e.v. hierboven).
- 13.6 De overige artikelleden van artikel 65 Wet SUWI zijn gebaseerd op en volledig afhankelijk van de verbindendheid van het eerste lid, zodat om die reden de rest van artikel 65 Wet SUWI hetzelfde lot moet delen. Daarnaast is lid 2 gebaseerd op de doelomschrijving in artikel 64 lid 1 Wet SUWI, die te ruim en te vaag is (§ 5.6 e.v. Dv en § 6.4 e.v. hierboven).
- 13.7 Hoofdstuk 5a van het Besluit SUWI is eveneens geheel afhankelijk van de geldigheid van artikel 65 lid 1 Wet SUWI, zodat de artikelen 5a.1 tot en met 5a.7 van het Besluit om die reden hetzelfde lot moeten delen. Daarnaast geldt dat artikel 5a.1 lid 2 en lid 4 onverenigbaar zijn met hoger recht omdat hierin is neergelegd dat de samenwerkingsverbanden zelf moeten omschrijven in hoeverre de inzet van SyRI voor hun project noodzakelijk en proportioneel is, hetgeen in strijd is met het voorzienbaarheidsvereiste (§ 5.5. e.v. Dv en § 6.1 e.v. hierboven). Artikel 5a.1 lid 3 is onverenigbaar met hoger recht omdat de daarin neergelegde omschrijving van te verwerken persoonsgegevens te ruim is (§ 5.24 e.v. Dv en § 6.15 e.v. hierboven). Artikel 5a.2 lid 3 en 5a.3 zijn onverenigbaar met hoger recht omdat de daarin neergelegde gegevensverwerkingen in strijd zijn met het voorzienbaarheidsvereiste (§ 5.5. e.v. Dv en § 6.1 e.v. hierboven) en disproportioneel zijn (§ 5.36 e.v. Dv en § 7.16 e.v. hierboven). Artikel 5a.4 lid 1 is onverenigbaar met hoger recht omdat deze bepaling in strijd is met het voorzienbaarheidsvereiste (§ 5.5. e.v. Dv en § 6.1 e.v. hierboven) en met transparantie- en informatieverplichtingen (§ 5.66 e.v. Dv en § 10.1 e.v. hierboven).

- 13.8 Op grond van de onverenigbaarheid met hoger recht van (de verschillende onderdelen van) de wettelijke regeling van SyRI, vorderen eisers ten eerste een verklaring voor recht die daarop is gericht (vordering I en II). Ten tweede vorderen zij dat uw rechtbank (de betreffende onderdelen van) de wettelijke regeling onverbindend verklaart.
- 13.9 Daarnaast vorderen eisers ook een verklaring voor recht dat de verschillende verwerkingen die binnen SyRI plaatsvinden en hebben plaatsgevonden, onrechtmatig zijn vanwege strijd met hoger recht. Deze verwerkingen zijn onder andere in strijd met het voorzienbaarheidsvereiste (§ 5.5. e.v. Dv en § 6.1 e.v. hierboven), het proportionaliteitsbeginsel (§ 5.36 e.v. Dv en § 7.16 e.v. hierboven) en het beginsel van doelbinding (§ 5.49 e.v. Dv en § 9.1 e.v. hierboven) en ontberen een geldige wettelijke grondslag (§ 5.32 e.v. Dv en § 8.1 e.v. hierboven). Eisers beogen met deze vordering overigens ook een oordeel van uw rechtbank te verkrijgen over de concrete verwerkingen van gegevens zoals die hebben plaatsgevonden in de SyRI-projecten die zijn genoemd in deze procedure.
- 13.10 Ten aanzien van vordering I, II, III en IV merk ik nog op dat eisers enkel beogen het eerste lid van artikel 64 Wet SUWI aan te vallen voor zover de daarin neergelegde doelomschrijving wordt gebruikt als basis voor SyRI.
- 13.11 Het verweer van de Staat ten aanzien van vordering VI hebben wij zojuist reeds weerlegd (§ 10.3 hierboven).
- 13.12 Ten aanzien van vordering VIII stelt de Staat dat het enkele feit dat de wettelijke regeling in strijd zou zijn met hoger recht, niet een ongeclausuleerd verbod rechtvaardigt. De Staat heeft echter de vordering van eisers 6 en 7 niet goed gelezen. Zij vorderen slechts een verbod van de verwerking van hun persoonsgegevens door middel van SyRI, een en ander uiteraard indien en voor zover SyRI strijdig is met hoger recht. Gegevensverwerkingen buiten dat kader, en dus ook gegevensverwerkingen nadat een eventueel gebrek in de wettelijke regeling is hersteld, vallen buiten het gevorderde verbod.
- 13.13 Ten aanzien van vordering IX geldt dat iedere onrechtmatigheid in de verwerking van gegevens door middel van SyRI, voor zover die in deze procedure aan de orde wordt gesteld, leidt tot een verplichting om de gegevens onherroepelijk te verwijderen. Voor zover dat niet het geval zou zijn, beperken eisers hun vorderingen tot die gegevens waarvoor dat wel het geval is. Dit gebod ziet dan vanzelfsprekend enkel op gegevens die de Staat onder zich heeft, waaronder begrepen de gegevens die het Inlichtingenbureau onder zich heeft als verwerker in opdracht van de Staat.

14 CONCLUSIE

- 14.1 SyRI is een systeem dat we als maatschappij niet moeten willen en niet nodig hebben. Dat er nieuwe technologieën bestaan die effectievere opsprong mogelijk maken, betekent nog niet dat we die technologieën ook moeten gebruiken. SyRI levert bovendien niks op en er zijn alternatieven voorhanden die beter werken. Dat de Nederlandse overheid zo vergaande *dataveillance* als SyRI wil inzetten is dan ook moeilijk te begrijpen. Zij zet zonder wettelijke grondslag, grootschalige en ongerichte risico-profilering in tegen haar burgers. Zij zijn allen bij voorbaat verdacht. Eisers hebben het op zich genomen om dit tegen te gaan.
- 14.2 Ik concludeer dan ook tot toewijzing van alle vorderingen: SyRI moet buiten werking worden gesteld.